

ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЛОГІСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

А.О. Хлопук

Луцький національний технічний університет, OXY_11@ukr.net

Характерною та важливою тенденцією сучасних процесів розвитку світової економіки є посилення конкуренції регіонів, окремих територій, міст. Ця тенденція в ХХІ столітті стає головним фактором, який визначає територіальні принципи системи управління організації економіки в конкретних країнах, на континентах та в усьому світі. Вияви регіональної, територіальної конкуренції стали настільки серйозними і значними, що національні, регіональні і місцеві органи влади, підприємницькі кола вже не можуть їх ігнорувати або не помічати. Лише глибоке розуміння цієї сучасної ситуації дозволяє оволодіти мистецтвом конкурентної боротьби.

Розуміння суті територіальної конкуренції, оволодіння прийомами підвищення конкурентоспроможності сіл, міст, регіонів стало вкрай актуальним для регіональних і місцевих адміністрацій та відповідних ділових співтовариств. Настав час не лише розуміння, але й уміння застосувати і використати нові моделі управління економікою, розрахунку відповідних показників та індексів, вибору напрямів підвищення конкурентної сили територій, районів, регіонів, урахування тенденцій розвитку регіонів-конкурентів і можливостей співпраці з ними.

Процес посилення конкуренції між містами і регіонами визначається об'єктивними умовами глобалізації, яка впливає на економічну, політичну і соціальну системи, громадянські права, закони, національну культуру. Під впливом цих процесів перебувають підприємці, компанії та установи, зацікавлені в розвитку конкретних громадських напрямів. У зв'язку із значним зростанням мобільності капіталу, робочої сили, трансферу технологій не лише посилюється конкуренція між містами, територіями, регіонами і державами, але й загострюється суперництво між соціально-економічними, законодавчими, культурними та екологічними системами і стратегіями. Такого роду всеосяжна конкуренція вимагає мобілізації всіх внутрішніх ресурсів і засобів, інтелекту, волі. Для матеріалізації всіх цих ресурсів найоптимальнішою в умовах глобалізації стане формування регіонального логістичного кластеру.

Серед найвідоміших вчених, які висвітлюють різні аспекти кластеризації економіки, є М. Porter, G. Swann, M. Prevezer, S. Rosenfeld, W. Elsner, T. Roelandt, T. Egan, С. Соколенко, Т. Сахно та ін.

На думку С.Соколенко, створення кластерних структур дає змогу розширити можливості розвитку економіки окремо взятого регіону й держави, загалом, пояснити значення окремих компаній, уряду, конкуренції у формуванні сучасного бізнес-клімату. Кластери визначають спеціалізацію регіону та позиціонують його на міжнародному та загальнодержавному ринках з погляду конкурентоспроможності.

Оскільки, поняття «регіональний логістичний кластер» донині не досліджувалось у наукових колах, то необхідним є з'ясування його сутності. Розпочнемо із аналізу його родових понять: «кластер», «регіональний кластер» і «логістика».

S.Rosenfeld: Кластер – це концентрація фірм, які здатні забезпечувати синергетичний ефект внаслідок географічної близькості та взаємозалежності [6].

С. Соколенко: Кластер – це об'єднання фірм в певній області підприємництва, пов'язаних між собою технологічно та, як правило, за ознакою географічної близькості [4]. Кластер – це виробничо-комерційна мережа незалежних фірм за участю спеціалізованих виробників, установ, що генерують знання (університетів, науково-дослідницьких інститутів, венчурних компаній), посередницьких закладів (брокерів, консультантів), державних установ та споживачів, які є ланками у виробничому ланцюгу та близькі за місцем розташування.

В.Пономаренко, А.Кривцов: Кластер – група розташованих у регіоні взаємозалежних або доповнюючих одна одну промислових компаній і організацій, які діють в певній сфері і характеризуються тим, що вироблений ними продукт однієї галузі використовується для потреб декількох інших [5].

З. Варналій та ін.: Кластер – індустріальний комплекс, сформований на базі територіальної концентрації мереж, спеціалізованих постачальників, основних виробників і споживачів, пов'язаних технологічним ланцюжком, і виступаючих альтернативою секторальному підходу [6].

OECD : Регіональні кластери відносяться до географічно обмежених концентрацій взаємозалежних фірм і можуть використовуватись як ключове слово для більш старих концепцій відповідно індустріальним районам, спеціалізованим промисловим агломераціям та місцевим виробничим системам [1,2].

Дудкіна К. : Регіональні кластери – це кластери, які забезпечують важливе бачення внутрішніх властивостей виробничого потенціалу регіону та обмежень, що існують для їх майбутнього розвитку [3, с.8]. Кластери є конкурентоспроможною організаційною формою територіально-ієрархічної моделі виробництва з різними рівнями локалізації, які дають максимальний господарсько-соціальний ефект через мінімізацію витрат у порівняно подібних галузях [3, с.11].

Виділимо із наведених вище визначень основні ознаки кластеру, що ляжуть в основу поняття регіонального логістичного кластеру: група географічно сусідніх взаємозалежних компаній і пов'язаних з ними організацій; концентрація фірм, які здатні забезпечувати синергетичний ефект; забезпечує аналіз існуючих можливостей і загроз; максимізує господарсько-соціальний ефект через мінімізацію витрат.

Наступним етапом дослідження є аналіз поняття «логістика». Б. Анікін визначає, що логістика – наука управління матеріальними потоками від первинного джерела до кінцевого споживача з мінімальними витратами, пов'язаними з рухом товарів і потоком інформації, що їх обслуговує. А. Колобов вважає, що логістика- це наука про планування, управління і контроль за рухом матеріальних та інформаційних потоків у будь-яких системах. В. Сергєєв: «Логістика – це інтегральний інструмент менеджменту, що сприяє досягненню стратегічних, тактичних або оперативних цілей організації бізнесу за рахунок ефективного з погляду зниження загальних витрат і задоволення вимог кінцевих споживачів щодо якості продукції і послуг управління матеріальними і/або сервісними потоками, сукупними їм потоками інформації і фінансових коштів».

Отже, з вищенаведених визначень поняття «логістика» бачимо, що основним її завданням є ефективне управління матеріальними, фінансовими, інформаційними та ін.. потоками задля максимізації прибутку, шляхом скорочення витрат.

Таким чином, регіональний логістичний кластер – це організаційна форма територіально-ієрархічної моделі виробництва з різними рівнями локалізації, які дають максимальний господарсько-соціальний ефект, шляхом оптимізації потоків кластеру та мінімізації витрат у порівняно подібних галузях.

Регіональні логістичні кластери як новітній тип просторової регіональної організації виробництва й ринків здатні забезпечити:

одночасно горизонтальну конкуренцію і вертикальну кооперацію, оскільки виробничі процеси проходять серед різних економічних суб'єктів і протікають у різних вимірах;

інноваційний імпульс для промисловості на основі прозорих умов для інвестиційного потоку у вищі технологічні уклади;

оптимізацію накладних витрат учасників за рахунок інтегрованого підходу щодо спільних процедур;

формування довкола кластерів дослідницьких середовищ та зростання компетенції всіх учасників;

підвищення ефективності формування виробничого, торговельного, людського, інноваційного, інвестиційного капіталу регіону загалом.

Кластерна політика як новий економічний феномен повинна займати пріоритетні позиції при розробці державної стратегії конкурентного розвитку країни та її регіонів, бути методично та законодавчо забезпеченою, що вимагає значних напрацювань у цих напрямках на теренах України, насамперед формування законодавчої бази, яка б регламентувала діяльність регіональних логістичних кластерів та адаптації найефективніших світових методик кластерної політики до вітчизняної територіальної структури господарства та менталітету.

В цілому формування і розвиток регіональних логістичних кластерів приводить до інтегральних переваг: підвищення конкурентоспроможності економіки, активізації інноваційних процесів і реальних механізмів узгодження інтересів влади, бізнесу, науки та освіти при розробці стратегії розвитку як на рівні окремого суб'єкта господарювання, учасника кластера, так і на рівні регіону і країни. Для вітчизняного національного господарства при формуванні регіональних логістичних кластерів, окрім вирішення проблем з названих вище причин, на першому етапі головною умовою повинно бути об'єднання інтелектуальних і підприємницьких можливостей, підтримка такого об'єднання.

Список використаних джерел:

1. OECD (2001), Issues paper. World Congress on Local Clusters: Local Networks of Enterprises in the World Economy. Paris, 23-24 January 2001.

2. OECD (2002), "Regional Clusters in Europe", Observatory of European SMEs, 2002, No. 3.

3. Дудкіна К.А. Кластери як форма ринкової централізації в умовах сучасних світогосподарських відносин // Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук – Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України. – Київ, 2004. – 15 с.

4. Соколенко С.И. Производственные системы глобализации: Сети. Альянсы. Партнерства. Кластеры: Укр. контекст. – К.: Логос, 2002. – 646 с.

5. Пономаренко В.С., Кривцов А.С. Методика выбора стратегии социально-экономического развития регионов страны // Бизнес Информ. – 2004. – №3–4. – С.47–57.

6. Финансовые инструменты социально-экономического развития государства и регионов. Под ред. к.э.н., проф. А.Д. Данилова: Монография. – К.: Компьютерпресс, 2009. – 288 с.